

Sygnatura akt XII C 826/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 22 marca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Hoffa

Protokolant: Starszy sekretarz sądowy Krystyna Wojciechowska-Trawka

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2018 r. w Poznaniu na rozprawie

sprawy z powództwa R. N. (1) /PESEL:(...)/ i L. N. /PESEL: (...)//

przeciwko M. F. /PESEL: (...)/, K. B. /PESEL: (...)/ i M. B. (1) /PESEL: (...)/

o ustalenie nieważności umów

I. Oddała powództwa w stosunku do wszystkich pozwanych.

II. Nie obciąża powodów kosztami sądowymi, a koszty pozasądowe znosi wzajemnie.

/-/ E. Hoffa

Sygn akt XII C 826/15/3

UZASADNIENIE

Powodowie, R. N. (1) i L. N., wnieśli o ustalenie, że nieważna jest umowa pożyczki zawarta dnia 25 sierpnia 2014 r. pomiędzy M. F., a M. N. /obecnie noszącym nazwiska B./, a także oświadczenie woli M. N. z dnia 26 sierpnia 2014 r. o ustanowieniu na rzecz M. F. hipoteki w kwocie 350.000 zł na wynoszącym 1/2 udziale we współwłasności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), zapisanej w księdze wieczystej (...).

Wskazali, że w czasie zawierania tej umowy i składania oświadczenia woli o ustanowieniu M. N. nie miał świadomości co czyni i był niepoczytalny ze względu na przebyte choroby i ich objawy. Podali też, że został zmuszony do podjęcia tych czynności prawnych przez żonę K. B., jej rodzinę i niejakiego M. M. (1). Wnieśli o nie obciążanie ich kosztami postępowania

/k. 1- 3, k. 508 i 509/.

Pozwani: M. F., K. B. i M. B. (1) /k. 302- postanowienie do wezwaniu go do udziału w sprawie jako pozwanego na podstawie art. 195§ 1 i 2 k.p.c./ wnieśli o oddalenie powództwa i nie obciążanie ich kosztami postępowania

/k.113, k.302 i k.510/

Pozwana K. B. podniosła też zarzut braku jej legitymacji biernej /k.110- 111- 113/.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany M. B. (1) /poprzednio M. N./ jest synem powódki, a bratem powoda.

Urodzony dnia (...) był dzieckiem chorowitym, a ponieważ wystąpiły u niego epizody padaczki został skierowany na leczenie do Poradni Psychiatrycznej, okresowo też uczył się w trybie indywidualnym /k.141-153- kserokopie dokumentacji medycznej/.

W październiku 2011 r. został przez Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności uznany za osobę niepełnosprawną w stopniu lekkim ze wskazaniami do wykonywania spokojnej pracy /k.355- kserokopia orzeczenia/.

Również powód R. N. (1) został w grudniu 2012 r. uznany za niepełnosprawnego z tym, że w stopniu umiarkowanym z możliwością pracy na stanowisku przystosowanym w warunkach pracy chronionej /k.294- 297 kserokopie orzeczeń i decyzji o przyznaniu renty/.

M. N. w czerwcu 2012 r., ukończył w systemie zaocznym studia na (...) w P. na (...) uzyskując tytuł magistra, a wcześniej, w październiku 2010 r., uzyskał tytuł licencjacki na tym samym kierunku studiów /k.623- kserokopie dyplomów z akt I C 3086/17/6/.

W Sądzie Okręgowym w Poznaniu toczyła się, pod sygnaturą XII Ns(...), sprawa z wniosku powódki L. N. o ubezwłasnowolnienie M. B. (1).

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2016 r. wniosek ten został oddalony /k.250- kserokopia postanowienia/, a postanowienie to jest prawomocne od dnia 24 października 2016 r. /k.421- 426- kserokopia postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 24 października 2016 r. z uzasadnieniem/. Z uzasadnień Sądów obu instancji wynika, że biegli psychiatra i psycholog po zbadaniu M. B. (1) i zapoznaniu się z dokumentacją medyczną w zakresie istotnym dla meritum sprawy ocenili, że M. B. (1) jest w stanie kierować swoim postępowaniem i prowadzić swoje sprawy. M. B. (1) został przesłuchany przez Sąd I instancji, co jest dowodem obligatoryjnym. Zeznania dotyczące opinii z dnia 29 lipca 2015 r. /k.594- 604- jej kserokopia/ złożyli też biegli.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, analizie dowodów, a w przypadku Sądu Apelacyjnego, również zarzutów apelacyjnych, Sądy I i II instancji ustaliły, że u M. B. (1) nie występują objawy choroby psychicznej, cech upośledzenia umysłowego i innych poważnych zakłóceń czynności psychicznych, które mogłyby negatywnie wpływać na jego zdolność do samodzielnego kierowania swym postępowaniem. W efekcie ustaliły, że brak jest podstaw do całkowitego, ani częściowego ubezwłasnowolnienia uczestnika postępowania M. B. (1).

W 1996 r. powódka i jej mąż R. N. (2) darowali pozwanemu i powodowi R. N. (1) udziały we współwłasności wyżej opisanej nieruchomości zastrzegając sobie prawo użytkowania tych udziałów. Na skutek kolejnej darowizny z 9 października 2008 r. pozwany stał się współwłaścicielem tej nieruchomości w 1/2 części, a powodowie w 1/2 części z zachowaniem prawa użytkowania udziałów /k.85- 98- wydruk kw. (...) z systemu ksiąg wieczystych/.

Dnia 15 kwietnia 2014 r., a więc około 4 miesiące przed czynnościami prawnymi wskazanymi w pozwie, M. N. , jako osoba rozpoczynająca działalność gospodarczą polegającą na zarządzie nieruchomościami, pośrednictwie w obrocie nieruchomościami, oraz prowadzeniu agencji ubezpieczeniowej, pozyskał ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych kwotę 35.000 zł zawierając z Miastem P. umowę w związku z którą min. poddał się egzekucji co do kwoty 43.750 w razie nie wypełnienia warunków umowy /k. 613- 616 kserokopia umowy z akt I C 3086/17/6 Sądu Rejonowego (...) w P./.

Związane z tą umową umowy poręczenia zawarli z Urzędem Miasta w P. powódka L. N. i pozwany M. F.

/k.617 i 618- kserokopie umów poręczenia z dnia 15 kwietnia 2014 r./

Obecnie toczy się sprawa z powództwa Miasta P. przeciwko obu poręczycielom o zapłatę kwoty 35.000 zł z odsetkami /k.610- 612 i 619- 622- wydruk pozwu, wezwań do zapłaty i nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym/.

Dnia 25 sierpnia 2014 r. M. N. zawarł umowę pożyczki kwoty 300.000 zł na 2% odsetek umownych miesięcznie z pozwanym M. F. prowadzącym wówczas lombard i znanym osobiście zarówno powodce jak i M. N..

Ponieważ M. F. domagał się zabezpieczenia przed wręczeniem pieniędzy pozwanym M. N. ustanowił hipotekę w kwocie 350.000 zł na swoich udziałach we współwłasności w/w nieruchomości /k.5- 8 kserokopia aktu notarialnego/.

Żadne z powodów nie było obecne przy tych czynnościach prawnych

/k.507- 509- zeznania powodów/, a notariusz H. J. nie pamiętała szczegółów sporządzonego przez nią aktu notarialnego, bowiem sporządzała wiele aktów notarialnych prowadząc Kancelarię Notarialną do czerwca 2015 r.

Zapewniła, że odmówiłaby sporządzenia aktu notarialnego, gdyby wiedziała, lub wnioskuje z zachowania, że osoba przystępująca do aktu jest niezdolna do świadomego złożenia takiego oświadczenia. Opisała też swoje, zwyczajowe, postępowanie- jako notariusza- przy sporządzaniu aktów notarialnych. Nie pamiętała, ze względu na upływ czasu, kto towarzyszył M. N. w jej Kancelarii

26 sierpnia 2014 r. Stanowczo stwierdziła, że nie była obecna przy przekazywaniu pieniędzy przez jakiegokolwiek osoby uczestniczące w zawieraniu aktów notarialnych, bowiem w każdym takim przypadku wychodziła do innego pomieszczenia kancelaryjnego /k.505- 507- zeznania świadka H. J./.

Dnia 31 października 2014 r., około 2 miesiące po zawarciu umów wskazanych w pozwie, pozwany M. N. ożenił się z pozwaną K. B. i przyjął nazwisko żony /k.585- kserokopia odpisu skróconego aktu małżeństwa/.

Zawarcie małżeństwa nie byłoby możliwe w przypadku choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego, lub innego zaburzenia czynności psychicznych wyłączających, lub ograniczających możliwość złożenia oświadczenia woli przy zawarciu małżeństwa.

Według powódki jej syn zamieszkał z K. B. w maju 2014 r., po wyprowadzeniu się z domu /k.508- zeznania powódki/.

Powód zarówno w dniu 25 sierpnia 2014 r. jak i w dniu 26 sierpnia 2014 r. był w stanie pozwalającym na swobodne i świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Nie działał z ograniczoną, lub zniesioną poczytalnością i nie był zmuszony do złożenia oświadczeń woli dotyczących umowy pożyczki, ustanowienia hipoteki ani działań związanych z tymi czynnościami prawnymi.

Nie zachodzi żadna z wad oświadczeń woli dotyczących w/w umowy pożyczki i oświadczenia o ustanowieniu hipoteki wskazana przez powodów, a w szczególności żadna z przesłanek nieważności wskazanych w art. 58 k.c., lub 82 k.c.

Pozwany M. B. (1) nie złożył oświadczenia o uchyleniu się od któregośkolwiek z tych oświadczeń woli.

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie III K (...)Sądu Rejonowego (...)w P. utrzymanym w mocy co do winy przez Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2017 r. w sprawie (...)pozwani M. B. (1) i K. B. zostali skazani za poświadczenie nieprawdy w dniu 5 września 2014 r. , oraz kradzież i usiłowanie kradzieży w dniu 5 i 6 września 2014 r. na szkodę spółki (...).

/k.535- 574- kserokopie aktu oskarżenia i uzasadnień, oraz wyroku w sprawie III K (...). Sąd karny w toku postępowania przeprowadził badanie psychiatryczne M. B. (1), które potwierdziło jego poczytalność i sprawność intelektualną /k.542/.

Toczyły się też liczne dochodzenia policyjne i prokuratorskie z doniesień powódki, a także, w mniejszym zakresie, po doniesieniach pozwanych B. /k.102- 112, 128- 130, 204- 209, 284- 292, 443- 453, 574-593 i 605- 607- kserokopie dokumentów z tych akt w tym odpowiedź Prokuratora Rejonowego P. stanowiąca odpowiedź na skargę powódki z wykazem innych zainicjowanych przez nią spraw- k.591- 593/.

Między tymi osobami trwa więc wieloletni konflikt.

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie wyżej opisanych kserokopii dokumentów, których treści strony nie kwestionowały, lecz odmiennie interpretowały ich znaczenie i skuteczność prawną, a także kserokopii dokumentów związanych z leczeniem powoda, zaświadczeń lekarskich i orzeczeń lekarzy ustalających niepełnosprawność. Ze względu na kwestionowany przez powodów stan świadomości pozwanego M. B. (1) przy składaniu określonych w pozwie oświadczeń woli Sąd zaliczył w poczet dowodów wyżej opisane postanowienia sądów obu instancji w sprawie o ubezwłasnowolnienie i wyroków w sprawie karnej, jak również istotne dla meritum niniejszej sprawy dokumenty związane z zawarciem umowy z dnia 15 kwietnia 2014 r. w związku z którą Miasto P. domaga się zapłaty od poręczycieli w sprawie I C 3086/17/6 Sądu Rejonowego (...)w P..

Zeznaniom świadka H. J. /k.505- 507/ sąd dał wiarę, bowiem nie kolidowały one z pozostałym materiałem dowodowym przyjętym za podstawę ustaleń i nie zawierały wewnętrznych sprzeczności. Świadek nie była zainteresowana wynikiem niniejszej sprawy.

Wnioski powodów /298 i 307/ o dowody z zeznań świadków M. B. (2), M. B. (3), J. B., M. M. (1) i K. D. sąd oddalił /k.507/, bowiem żaden z tych świadków nie miał kwalifikacji do oceny stanu zdrowia psychicznego powoda w czasie zawierania umów i żaden przy pertraktacjach, lub zawieraniu umów nie uczestniczył /k.299- okoliczności dowodowe/. Oczywiście też było, że fizyczny stan zdrowia powoda, np. kaszel, katar, utykanie, ewentualnie dostrzegalny dla świadków, nie miał istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Ze względu na wynik sprawy o ubezwłasnowolnienie i wielokrotne potwierdzenie poczytalności M. B. (1) w innych postępowaniach sądowych dotyczących zdarzeń bliskich czasowo w stosunku do wskazanych w pozwie czynności prawnych sąd nie dopuścił dowodu z opinii biegłego psychiatry i psychologa, bowiem kolejne badanie pozwanego byłoby dowodem zbędnym. Oddalił też wniosek powodów o dowód z opinii biegłego grafologa, bowiem pozwany M. B. (1) nie kwestionował swego podpisu na żadnym z dokumentów związanych z kwestionowanymi czynnościami prawnymi, ani nie zaprzeczał ważności tych dokumentów.

Ze względu nie stawienie się na rozprawę prawidłowo wezwanych M. i K. B. sąd ograniczył dowód z przesłuchania stron do przesłuchania powodów i pozwanego M. F. obecnych na rozprawie 22 lutego 2018 r. /k.507- 510/. Dał im wiarę częściowo, a mianowicie tylko w takim zakresie w jakim zeznania te były zgodne z pozostałym materiałem dowodowym przyjętym za podstawę ustaleń.

Sąd zważył co następuje:

Ponieważ pozwana K. B. nie była stroną ani umowy pożyczki z dnia 25 kwietnia 2014 r. zawartej między pozwanymi M. F. i M. B. (1), ani nie składała oświadczenia o ustanowieniu hipoteki z dnia 26 sierpnia 2014 r. nie jest legitymowana biernie w sprawie u ustalenie nieważności tych czynności prawnych.

Wytoczone przeciwko niej powództwo należało więc oddalić.

Sąd badał w toku postępowania, czy pozwany M. B. (1) zachował świadomość, poczytalność i swobodę w czasie zawierania obu tych umów i ustalił, że nie zachodzi żadna z wad oświadczeń woli powoda, a szczególności wskazana w art. 82 k.c., która skutkowałaby nieważnością w/w czynności prawnych.

Pozwany M. B. (1) w czerwcu 2014 r. pobrał 35.000 zł od Miasta P. na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a powódka poręczyła Miastu P., że jej syn zrealizuje umowę i zobowiązała się zwrócić pobraną kwotę z kwotami akcesoryjnymi jeśli warunki umowy nie zostaną dotrzymane. Poddała się też egzekucji /k.617/.

Oczywiste jest, że była wówczas przekonana o tym, że M. B. (1) jest w stanie prowadzić działalność gospodarczą.

Gdyby był chory psychicznie od dzieciństwa, np. cierpiał na schizofrenię, albo gdyby inne aspekty stanu zdrowia utrudniały mu prowadzenie działalności gospodarczej powódka niewątpliwie poinformowałaby o tym przedstawicieli Miasta P. i M. F.- drugiego poręczyciela i swojego znajomego, a sama by poręczenia nie udzieliła.

Zdarzenia te miały miejsce około 4 miesiące przed złożeniem oświadczeń woli określanych w pozwie jako nieważne.

Pozwany syn powódki był współwłaścicielem wynoszącego 1/2 udziału we współwłasności nieruchomości przy ul (...) w P..

Rozporządzanie tym udziałem nie było uzależnione od zgody powodów, którzy mieli prawo służebności osobistej polegające na użytkowaniu pozostałych udziałów.

Obciążenie udziału pozwanego hipoteką stanowiącą zabezpieczenie pożyczki uzyskanej od M. F. bez zgody powodów nie sposób uznać za działanie nieracjonalne.

Pozwany nie wypowiedział zresztą w/w umowy pożyczki i nie kwestionował swego oświadczenia o ustanowieniu hipoteki, a powodowie nawet nie uprawdopodobnili, że został oszukany np., że nie otrzymał kwoty pożyczki.

Dnia 31 października 2014 r, a więc około 2 miesiące po złożeniu kwestionowanej umowy pożyczki i oświadczenia o ustanowieniu hipoteki pozwany zawarł małżeństwo i zmienił nazwisko , a więc złożył istotne oświadczenia woli, których prawnej skuteczności nikt nie kwestionuje.

Dnia 5 i 6 września 2014 r. popełnił wraz z K. B., z pełną poczytalnością, czyny zabronione za które oboje zostali prawomocnie skazani w wyżej opisanej sprawie II K (...).

Pozwany wielokrotnie i od różnych osób pozyskiwał pieniądze, których następnie nie zwracał, lecz sam, lub wspólnie z żoną wykorzystywał.

Nie sposób uznać go za oszukanego i pokrzywdzonego.

Brak jest podstaw do zastosowania art. 58§2 i 3 k.c., bowiem umowa pożyczki z 25 sierpnia 2014 r. i oświadczenie o ustanowieniu hipoteki z dnia 26 sierpnia 2014 r. są zgodne z zasadami współżycia społecznego.

Ponieważ pozwany M. B. (1) podczas składania tych oświadczeń woli był świadomy, mógł swobodnie działać i zachowywał pełną poczytalność, a także nie zaistniała inna przyczyna nieważności powództwo w stosunku do niego i pozwanego M. F. należało oddalić.

Powodowie zostali postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 lipca 2015 r. w całości zwolnieni od kosztów sądowych /k.57/.

Ponieważ sytuacja materialna powodów nie uległa istotnej poprawie sąd nie obciążył ich kosztami sądowymi obejmującymi opłatę od pozwu w kwocie 17.500 zł. Zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia ich od obowiązku zwrotu kosztów postępowania przeciwnikowi. Ponieważ pozwani nie byli jednak reprezentowani przez profesjonalnych pełnomocników i nie domagali się zwrotu kosztów za jednorazowe dojazdy na rozprawy sąd zniósł wzajemnie koszty pozasądowe. Podstawą prawną orzeczenia o kosztach postępowania jest art. 102 k.p.c.

/-/ E. Hoffa